

UZASADNIENIE

Ustawa o zawodzie pracownika socjalnego została wskazana jako działanie konieczne do realizacji w dwóch dokumentach: Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz w Krajowym Planie Działania na Rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.

W dokumentach tych zapisano, że ustawa ta ma służyć wzmocnieniu roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie.

Zasadniczym celem projektowanej ustawy jest poprawa efektywności działania pomocy społecznej będącej ważnym ogniwem modernizowanego systemu zabezpieczenia społecznego, przez podniesienie rangi zawodu "pracownik socjalny" oraz zapewnienie osobom wykonującym ten zawód warunków skuteczniejszego świadczenia pracy socjalnej. Projektowana ustawa ma wzmocnić system pomocy społecznej w taki sposób, aby:

- zapewnić osobom i rodzinom profesjonalne wsparcie w przezwyciężeniu trudnej sytuacji, jakiej nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości,
- umożliwić osobom i rodzinom lepszy dostęp do niepieniężnego świadczenia pomocy społecznej, jakim jest praca socjalna, bez której nie jest możliwe zapewnienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- zapewnić profesjonalną pomoc pracownikom socjalnym rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- doprowadzać - w miarę możliwości - osoby i rodziny otrzymujące pomoc społeczną do życiowego usamodzielniania,
- integrować ze środowiskiem osoby wykluczone społecznie,
- skuteczniej działać na rzecz tworzenia sieci oparcia społecznego adekwatnej do potrzeb w tym zakresie.

Projekt ustawy określa:

- 1) zasady i warunki wykonywania zawodu pracownika socjalnego,
- 2) prawa i obowiązki pracownika socjalnego,
- 3) zasady organizacji i funkcjonowania samorządu zawodowego pracowników socjalnych,

Projekt ustawy jest, po wejściu w życie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm), dalszym krokiem w kierunku stworzenia efektywniejszego systemu wspierania osób i rodzin w ich integracji społecznej pełniej wykorzystującego profesjonalizm pracowników socjalnych. Za takim podejściem do roli tego zawodu przemawia także Narodowa Strategia Integracji Społecznej, wyznaczająca pracownikom socjalnym ważną funkcję - organizatora działań umożliwiających integrację społeczną osób ubogich i marginalizowanych społecznie.

Stan finansów publicznych państwa skłania do podejmowania działań mających na celu efektywniejsze pozyskiwanie i wykorzystanie także publicznych zasobów pomocy społecznej. Ważną rolę mają w tym zakresie do odegrania także pracownicy socjalni.

Ośrodki pomocy społecznej w gminach oraz powiatowe centra pomocy rodzinie zatrudniają

obecnie powyżej 15 000 pracowników socjalnych. W innych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej pracuje kilka tysięcy pracowników socjalnych.

Rośnie liczba pracowników socjalnych działających w niepublicznych podmiotach życia społecznego. Uchwalenie ustawy ma zapewnić im możliwość pełniejszej realizacji zadań, jakie ustawa o zawodzie pracownika socjalnego ma powierzyć do realizacji temu zawodowi.

Projekt ustawy o zawodzie pracownika socjalnego mieści się w nurcie regulacji prawnych porządkujących i normujących działalność systemu zabezpieczenia społecznego.

Projekt ustawy stanowi punkt wyjścia do przyszłych regulacji prawnych dających podstawy niezależności i samoistności zawodu pracownika socjalnego - z uwagi na posiadanie przez osoby go wykonujące dużego potencjału wiedzy i umiejętności. Przygotowanie zawodowe pracowników socjalnych umożliwia im objęcie profesjonalnym oddziaływaniem dużego i najprawdopodobniej w najbliższej przyszłości ustawicznie rosnącego spektrum zagadnień społecznych, od pomocy w rozwiązywaniu problemów konkretnych osób, rodzin, grup społecznych, aż po lokalną politykę społeczną, bezrobocie, profilaktykę uzależnień, zapobieganie patologiom społecznym, ochronę i promocję zdrowia, niepełnosprawność, czy poradnictwo zawodowe.

Dochodzą do tego zadania stojące na pograniczu życiowych wyzwań, a wynikające z różnego typu wypadków losowych, katastrof ekologicznych i przemysłowych, kataklizmów i klęsk żywiołowych, takich jak powodzie (zwłaszcza okazało się to podczas powodzi z 1997 r.), pożary, nadzwyczaj silne burze, których skutki stają się pilnym i niebezpiecznym zadaniem stawianym do rozwiązania między innymi właśnie przed pracownikami socjalnymi. Podejmując swoje zadania pracownik socjalny dysponuje specyficznymi dla uprawianego przez siebie zawodu metodami i narzędziami, wypracowanymi w toku dziesiątków lat budowania zaplecza teoretycznego, które wymagają ochrony prawnej, bowiem stosowane przez nefachowców mogą przynieść nieodwracalne szkody indywidualne i społeczne. Przykładem takiego narzędzia jest rodzinny wywiad środowiskowy, który pozwala na zbieranie informacji wymagającej bezwzględnej ochrony prawnej, a trafna interpretacja tej informacji nie jest w żaden sposób możliwa bez solidnego, teoretycznego przygotowania. Tymczasem rola osób uprawiających zawód pracownika socjalnego jest często niedostrzegana, a bywa deprecjonowana przez środowisko lokalne i władze samorządowe. Mamy również do czynienia z bardzo zróżnicowanymi zasadami wynagradzania pracowników socjalnych. Pracownicy socjalni w niemałej liczbie przypadków otrzymują bardzo niskie uposażenie, nie są awansowani, nie są respektowane lub ogranicza się ich uprawnienia.

W związku z tym przedłożony projekt ustawy określa zasady, na których zbudowane są uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, wskazuje też sposób udzielania tych uprawnień.

Projekt przewiduje także podporządkowanie postępowania zawodowego pracowników socjalnych kodeksowi etyki zawodowej.

Nowa regulacja prawna posiada porządkowy charakter, w związku z tym nie przewiduje się skutków finansowych jej wprowadzenia w życie.

Zmiany do ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej są związane z przepisami zawartymi w projekcie ustawy o zawodzie pracownika socjalnego.

I tak:

- 1) zmiana do art. 6 pkt 12 - wprowadza nową definicję pracy socjalnej, przez odesłanie do ustawy o zawodzie pracownika socjalnego,

- 2) zmiany polegające na uchyleniu art. 116 -120 i art. 121 ust. 1 - 4 związane są z wykreśleniem z ustawy o pomocy społecznej zagadnień dotyczących zawodu pracownika socjalnego,
- 5) zmiana wprowadzająca art. 121a - określa katalog zawodów w publicznych służbach pomocy społecznej.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, których dotyczy proponowana regulacja:

- 1) osoby wykonujące zawód pracownika socjalnego,
- 2) pracodawcy zatrudniający osoby wymienione w pkt 1,
- 3) osoby, rodziny, grupy społeczne i instytucje, które korzystają z usług pracowników socjalnych.

2. Skutki dla budżetu państwa i budżetów samorządu terytorialnego

Szacuje się, że wejście ustawy w życie pociągnie za sobą dodatkowe wydatki z budżetu państwa tylko w części dotyczącej uprawnień pracowników socjalnych.

Środki na funkcjonowanie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej - obecne wydatki na finansowanie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej określone zostały na poziomie około 70 tys. zł rocznie i środki te są uwzględnione w budżecie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Nie zakłada się wzrostu tych wydatków. Członkom Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przysługują diety oraz inne należności za czas podróży. Może im być przyznane wynagrodzenie w związku z wykonywaniem usług na podstawie umów cywilnoprawnych. Koszty funkcjonowania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej pokrywane są z budżetu państwa, z części budżetowej, której dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Za przeprowadzanie postępowania w zakresie nadawania stopni specjalizacji zawodowej oraz egzaminu dla pracowników socjalnych ubiegających się o II stopień specjalizacji zawodowej Komisja pobiera opłatę, która stanowi dochód budżetu państwa.

Za przeprowadzanie postępowania w zakresie nadawania stopni specjalizacji zawodowej oraz egzaminu dla pracowników socjalnych, ubiegających się o I stopień specjalizacji zawodowej, opłaty pobierają regionalne komisje egzaminacyjne. Opłaty te stanowią dochód samorządu województwa. Koszty działalności regionalnych komisji egzaminacyjnych pokrywa samorząd województwa.

Wydatki dotyczące uprawnień pracowników socjalnych:

- dotatki do wynagrodzenia w związku z wykonywaniem pracy socjalnej

We wszystkich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w Polsce zatrudnionych jest ogółem około 20 tys. pracowników socjalnych.

Według danych za październik 2006 r. przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw według GUS wynosiło 2657,99 zł.

Dodatek dla pracownika socjalnego wynosić powinien 10% wskazanej kwoty tj. w zaokrągleniu 266 zł. Koszty pracodawcy od tej kwoty wynoszą 53,95 zł, w zaokrągleniu 54 zł.

$266 \text{ zł} \times 12 \text{ m-cy} \times 20.000 \text{ osób} = 63.840.000 \text{ zł}$ (koszty wypłaty dodatków)

$54 \text{ zł} \times 12 \text{ m-cy} \times 20.000 \text{ osób} = 12.960.000 \text{ zł}$ (koszty pracodawcy)

$320 \text{ zł} \times 12 \text{ m-cy} \times 20.000 \text{ osób} = \text{kwota ok. } 76.800.000 \text{ zł}$ rocznie

W roku 2006 w rezerwie celowej budżetu państwa zaplanowano środki w wysokości 54.500 tys. zł w związku z wprowadzeniem podobnego przepisu w ustawie o pomocy społecznej. W roku 2007 podobna kwota zaplanowana została również na to zadanie. Dotacja nie przewidywała środków na pokrycie kosztów pracodawcy. Ewentualne braki na realizację tego zadania (bez kosztów pracodawcy) wynoszą 9.340 tys. zł, natomiast z uwzględnieniem kosztów pracodawcy 22.300 tys. złotych.

3. Wpływ na rynek pracy

Proponowana ustawa, poprzez uregulowanie wymagań kwalifikacyjnych i zasad nadzoru nad wykonywaniem zawodu pracowników socjalnych, powinna wpłynąć pozytywnie na jakość pracy tej grupy zawodowej.

4. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, oraz na sytuację i rozwój regionów

Wejście w życie projektu nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, ani na sytuację i rozwój regionów.

5. Konsultacje społeczne:

Projekt zostanie wysłany do konsultacji społecznych z następującymi organizacjami: Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Sekcja Krajowa Pracowników Pomocy Społecznej NSZZ „Solidarność”, Federacja Związków Zawodowych Pracowników Ochrony Zdrowia i Pomocy Społecznej, Związek Nauczycielstwa Polskiego, Forum Związków Zawodowych, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Konfederacja Pracodawców Polskich, Krajowa Rada Spółdzielczości, Związek Rzemiosła Polskiego, Krajowa Izba Gospodarcza, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych, Krajowy Związek Rewizyjny Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, Business Centre Club – Związek Pracodawców, Rady Pomocy Społecznej.

Projekt zostanie również przekazany Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

6. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów dotyczących notyfikacji norm i aktów prawnych.

Projekt został zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej - zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz.U. Nr 169, poz. 1414).